

De familie Stuijbergen: een gezin in het verzet

Van links naar rechts: Sam, Lied, Leo, moeder Marie, vader Simon, Jaap, Toos, Kees en Bep Stuijbergen in 1943.

Door het (gewapende) verzetswerk van zoon Kees, raakte een groot deel van het gezin Stuijbergen bij zijn activiteiten betrokken. Bij een inval in 1944 thuis op Koepoortsweg 16 werden zijn ouders en zijn oudste broer Leo gearresteerd. Ze konden vrijkomen als Kees zich zou melden. Zijn ouders en broer hielden hun mond. Het kwam ze alle drie op gevangenisstraf te staan en het kostte Leo zelfs het leven. Sam sloot zich enkele maanden na de arrestatie van zijn ouders aan bij de Knokploeg Hoorn waar Kees toen al deel van uitmaakte.

In het rooms-katholieke gezin van Mulo-leraar Simon Stuijbergen (1895-1963) en Maria (Marie) Stuijbergen-Koopman (1891-1954) heerste meteen vanaf het begin van de bezetting een sterk anti-Duitse en anti-NSB houding. Er waren zeven kinderen tussen de tien en twintig jaar: Leo (1920), Kees (1921), Bep (1923), Lied (1924), Sam (1924), Toos (1928) en Jaap (1929).

Vader Simon had volgens zijn zoon Kees een sterk rechtvaardigheidsgevoel. "Hij was het die ons verontwaardigd voorging in anti-Duitse, én - niet minder - anti NSB-gevoelens." Zo vroeg vader Stuijbergen zich kort nadat Nederland bezet was af of hij een oude bekende, een fel NSB'er, nog moest blijven groeten. De Duitse maatregelen leverden aan tafel dagelijks gesprekstof op en de ergernissen daarover namen met de dag toe.

Toen de Duitsers maatregelen afkondigden die de scholen raakten, kwamen de schoolhoofden van allerlei gezindten in huize Stuijbergen op de Koepoortsweg 16 bij elkaar om de situatie te bespreken.

De eerste illegale activiteiten

Kees werd al snel lid van de in 1941 verboden politieke partij, de Nederlandse Unie. Daar ontstonden de eerste illegale contacten en begonnen de eerste verzetsactiviteiten: het verspreiden van illegale blaadjes als Christoffoor, Je Maintiendrai en Ons Volk.

Bij de Nederlandse Unie leerde Kees Dick Bakker (verzetsnaam Oom Barend) kennen. Bakker was chef wagenpark bij de PTT en was als lid van de Ordedienst (OD) van het begin af aan actief in het verzet. Deze illegale organisatie had zichzelf in de zomer van 1940 tot taak gesteld om na de bevrijding de orde te handhaven. Totdat het zover was zou ze er alles aan doen om het de bezetter zo moeilijk mogelijk te maken.

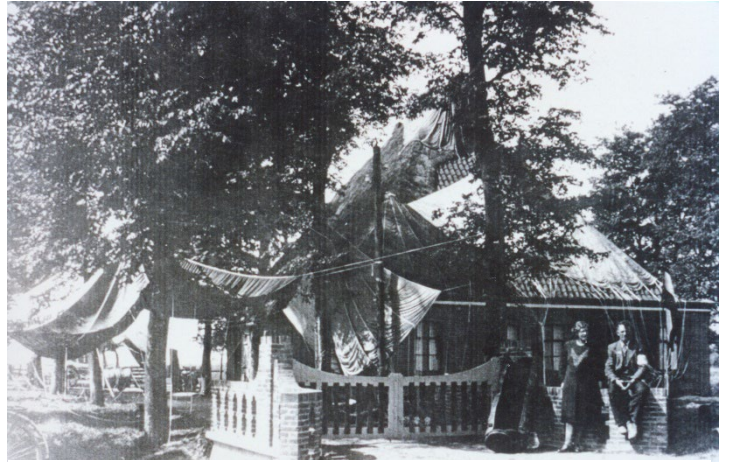

Drie leraren van de mulo: Simon Stuijbergen (links), Jo Willems en Piet van Iersel (rechts).

Via een kapelaan van de Cyriacuskerk op het Grote Noord kreeg Kees het verzoek om een onderduikplaats te verzorgen voor een student uit Den Helder. Deze bracht Kees onder in Wognum. Op de boerderij van Jan Schipper, die hij via zijn werk op de gemeentesecretarie van Wognum had leren kennen. Jan Schipper was fel anti-Duits. Toen de oorlog uitbrak had hij meteen gezegd: "Ik heb een vrouw en zes kinderen, maar ik lig liever achter de kerk begraven, dan dat ik met 'de mof' mee zal werken." De twee gingen een innige samenwerking aan.

Opvang onderduikers

Het aantal verzoeken om een onderduikplek steeg sterk, vooral vanuit Amsterdam en Haarlem. Jan Schipper en Kees verdeelden de taken. Kees moest de onderduikers opvangen bij de stations van vertrek en ze per trein begeleiden naar Hoorn. Hij leverde de onderduikers af op Baanstraat 36 bij de familie Van Iersel. Daar namen anderen het stokje over en verzorgden zij het verdere vervoer. Na de oorlog schatte Jan Schipper het aantal onderduikers dat hij en zijn vrouw Marie tijdens de oorlog voor korte of langere tijd op de Zomerdijk hadden opgevangen op "zeker tweehonderd".

Jan en Marie Schipper voor hun boerderij aan de Zomerdijk. Achter hun huis vonden vanaf september 1944 vele wapendroppings plaats (foto: Beeldbank Historische Stichting De Cromme Leeck).

Over de verzetsactiviteiten werd thuis niet gesproken, schreef Kees Stuijffbergen vele jaren na de oorlog.

"Maar mijn familie heeft het natuurlijk al die tijd wel geweten, al was het alleen al vanwege allerlei onbekende mensen die aan de deur kwamen."

Toen zijn moeder eens een pistool vond op de kapstok, was het enige dat ze zei: "Leg dit op een betere plaats."

Doordat de voedselvoorziening een steeds groter probleem werd en er een toenemende behoefte kwam aan bonkaarten en persoonsbewijzen, ontstonden nieuwe illegale contacten. Zoals met de Hoornse gemeenteamtenaar Mechiel Wils, met belastingambtenaar Ab Vortman, met politieman Rikus Wols, met SDAP-er Henk Kleipoel en met de koerierster Lies Langereis. Om zo groot mogelijke geheimhouding te verzekeren, kreeg iedereen een schuilnaam. Kees kreeg de schuilnaam Piet Haring.

Overvallen op distributiekantoren

Begin 1944 waren er zoveel Nederlanders ondergedoken, dat de Duitsers het onmogelijk wilden maken om illegaal bonkaarten te krijgen. Ze voerden speciale zegeltjes in, die iedereen verplicht op zijn persoonsbewijs moest plakken. Daarmee kon je dan weer een geldige Distributiestamkaart krijgen die je nodig had voor de wekelijkse voedselbonnen.

Kees, die door zijn werk op de secretarie van Wognum goede contacten had in Spanbroek, stelde voor om daar een overval te plegen om voedselbonnen voor onderduikers te bemachtigen. Zijn collega in Spanbroek bezorgde Kees de nodige informatie over de gang van zaken en een plattegrond. De overval zelf werd op 1 februari door drie anderen gepleegd: Barend Mes en Klaas Snip van de Knokploeg Enkhuizen en Henk Kleipoel uit Hoorn.

Kees bleef op veilige afstand. Niet in de laatste plaats omdat hij verkering had met de dochter van burgemeester Keizer van Spanbroek.

Bevolkingsregister verbrand

Op initiatief van Oom Barend werd een overval op het distributiekantoor aan het Breed in Hoorn gepland. Hier was het de bedoeling om een heel bevolkingsregister te laten verdwijnen. Met hulp van Rikus Wols had Kees een reservesleutel van het distributiekantoor bemachtigd. Via een overbuurman, conciërge bij het ziekenhuis, had Kees geregeld dat de hele administratie in de verwarmingsoven van het Sint Jansziekenhuis aan de Koepoortsweg zou worden verbrand. Vader Simon was daar penningmeester.

Op zaterdag 26 februari 1944 was het zover. Die avond ging Kees met de reservesleutel en een aantal juten zakken naar binnen. Buiten stond Henk Kleipoel op wacht. Bij onraad zou hij het lied "Waar in het bronsgroen eikenhout" fluiten. Die voorzorgsmaatregel was zeker nodig. Het distributiekantoor lag namelijk naast Hotel De Keizerskroon waar de Duitsers op zaterdagavond graag een borreltje dronken...

De inbraak verliep voorspoedig. Iedere keer als er een zak vol was, gaf Kees die aan Henk. Die bracht de zakken vervolgens hard lopend naar de familie Van Iersel in Baanstraat 36. Dat was het tussenstation. Dwars door een verduisterd Hoorn ging het daarna op de fiets naar de kelder van het ziekenhuis op de Koepoortsweg. Alles ging de verbrandingsoven in. De sleutel van het kantoor leverde Kees diezelfde avond nog in bij Rikus Wols op het politiebureau.

Simon Stuijbergen was penningmeester van het Sint Jans Gasthuis, dat zo ongeveer tegenover zijn huis lag.

In mei 1944 nam Kees deel aan een overval op het gemeentehuis in Ursem. Daar werden het hele bevolkingsregister, blanco persoonsbewijzen, distributie-stamkaarten en stempels buitgemaakt.

Onraad

Oom Barend was als PTT-er nauw betrokken bij de geheime telefooncentrale Post Poddie waar berichten van de Duitsers werden afgeluisterd. Zo wist de leiding van het verzet dat de Sicherheitsdienst in Amsterdam op 11 juli 1944 om assistentie had verzocht van enkele plaatselijke Landwachters. Dat kon weinig goeds betekenen. Op 11 juli stond oom Barend dan ook bij de familie Stuijbergen voor de deur met de waarschuwing dat Kees beter niet thuis kon slapen. Kees vertrok onmiddellijk.

Nog diezelfde nacht, op 12 juli om vier uur, werd er bij huize Stuijffbergen aangebeld. Dochter Toos (16) deed open in de verwachting dat haar broer voor de deur stond. Ze riep nog "Kees, ben jij het?" Enkele SD-ers stormden het huis binnen en de meegekomen Landwachters omsingelden het huis.

Uit de fotoalbums werden alle foto's gescheurd waarop Kees zou kunnen staan. Verder vonden ze tot hun teleurstelling niets verdachts. Marie had in de tuin nog snel enkele papieren weten te verbergen.

Leo (24) was sinds Pasen met zijn priesterstudie op het Groot Seminarie in Warmond gestopt. Sindsdien woonde hij weer bij zijn ouders en had hij zich moeten melden voor tewerkstelling in Duitsland.

Aanvankelijk geloofden de Duitsers zijn verhaal, dat hij vrijstelling had als priesterstudent. Totdat ze een brief vonden van de president van het Groot Seminarie in Warmond, waarin stond dat Leo sinds Pasen daar niet meer studeerde.

Sam, die zich eveneens had moeten melden voor tewerkstelling, was niet thuis. Hij sliep vanwege zijn hulp aan onderduikers al bijna een jaar lang elders en had een vals persoonsbewijs. Volgens zijn nieuwe identiteit was hij onderwijzer in Hoogkarspel.

Gearresteerd en gevangen gezet

Vader Simon, moeder Marie en oudste broer Leo Stuijffbergen (1920) werden die nacht gearresteerd op bevel van de beruchte SD-chef Willy Lages. Een kort daarvoor in Alkmaar gearresteerde en later gefusilleerde verzetsman had bij zijn verhoor namen van Hoornse verzetslieden genoemd.

Na hun arrestatie kregen Simon en Marie te horen dat ze vrij konden komen als Kees zich zou melden. Simon wist Toos - die op de Roode Steen (waar de Landwacht zetelde) probeerde een glimp op te vangen van haar ouders - een boodschap voor Kees mee te geven. Kees moest zich beslist niet melden.

Links: de gevangenis Havenstraat/Amstelveenseweg in Amsterdam waar Marie twee maanden vast zat. Rechts Kamp Amersfoort waar Simon een maand doorbracht. Foto's: Stadsarchief Amsterdam en Beeldbank WO2.

Marie kwam terecht in de vrouwengevangenis aan de Amstelveenseweg in Amsterdam, Simon in kamp Amersfoort. Simon werd - kaalgeschoren, maar desondanks onder de luis - na een maand vrijgelaten; Marie kwam na bijna twee maanden vrij. Leo werd overgebracht naar de strafbarak in Kamp Vught.

Derde huis van rechts (met dakkapel) is Koepoortsweg 16. (Foto: Beeldbank Vereniging Oud Hoorn)

Vanuit de gevangenis wist Marie nog een briefje naar buiten gesmokkeld te krijgen voor haar pastoor. Daarin vroeg ze de eerwaarde om in de kapel van Maria van Hoorn een mis voor het gezin op te dragen.

Het gezin was uit elkaar gevallen. Bep en Lied waren op de dag van de arrestatie toevallig in Twente, waar ze bij Beps verloofde logeerden. Toen Bep met de trein terugkwam naar Hoorn kreeg ze van een postbode te horen, dat ze beter niet naar huis kon gaan. Ze nam die raad ter harte.

Toos kwam bij een oom in Friesland in huis en de jongste, Jaap, werd ondergebracht bij een tante in de Schermer.

Familieleden slaagden er samen met notaris Luyckx in te voorkomen dat het huis aan de Koepoortsweg door de Duitsers werd gevorderd. Toen Simon na een maand vrij kwam, vond hij zijn huis ongeschonden terug. Zijn vrouw bleek tot zijn grote verdriet niet thuis. Er werd een gratieverzoek ingediend. Simon schakelde bovendien zijn broer Piet in.

Piet Stuijffbergen was oud-consul in Shanghai en had tijdens de Eerste Wereldoorlog goede contacten opgebouwd met de Duitsers. Hij was daarvoor zelfs door hen onderscheiden. Simon vroeg hem na zijn thuiskomst uit de gevangenis om alles in het werk te stellen om zijn vrouw en zoon vrij te krijgen.

Piet, die in Driebergen woonde, ging onmiddellijk aan de slag en schreef diverse brieven.

Van zijn contacten in Den Haag kreeg hij te horen dat Leo in Vught zat en van illegale handelingen werd beschuldigd. Hij meldde Simon dat zijn berichtgever redelijk positief was. Wat betreft het gratieverzoek voor Marie was het wenselijk dat Piet persoonlijk naar Den Haag zou komen. Wat hij deed.

Driebergen, 29 Augustus 1944

Beste Simon,

Achternemen word mij smadting uit
den Haag medegedeeld dat wie in Vught zit en
afwachting tot de aankomst van het Duitse bevelen
zal worden. Men vertelde mij dat by van illegale
handelingen beschuldigd wordt. Het of dit zit, want
ik niet, doch mijn berichtgever was positief in
zijn mededelingen.

Het gratieverzoek voor Marie die in
nu in behandeling. En men gaf mij te verstaan dat
het waarschijnlijk zou zijn, dat ik hiervoor zelf naar
den Haag ging. Het ge nu morgen vertrek en
loop dan iets meer tel samen vertellen.

En nu mij versetzt over het voortvarende
niet te spreken en je moet dan de nodige omzichtig
heer en acht nemen. Laat vooral de kinderen
niet merken. Het beste groeten van om kinderen

Piet

Links de brief van Piet over zijn inspanningen om zijn schoonzus Marie en neef Leo vrij te krijgen. Ondanks zijn goede contacten met de Duitsers kreeg Piet geen toestemming om Marie in de gevangenis in Amsterdam te bezoeken(foto: Beeldbank WO2).

Behalve naar Den Haag ging Piet ook persoonlijk naar Amsterdam, naar het hoofdkwartier van de Sicherheitsdienst in de Euterpestraat. Ondanks dat Piet als "Deutschfreundlich" werd beschouwd kreeg hij bij de SD geen poot aan de grond. De vrouw van zijn broer, waar hij zich zo druk over maakte, was wél de moeder van een terrorist, kreeg hij te horen. Zijn verzoek om Marie te mogen bezoeken, werd ook afgewezen. Piet schreef dan ook aan zijn broer dat het hem tot zijn grote spijt niet was gelukt om Marie langs officiële weg vrij te krijgen.

Marie met de ambulance naar huis

Marie en Piet na de thuiskomst van Marie uit de gevangenis

De twee maanden gevangenschap in Amstelveen hadden Marie geen goed gedaan. Ze zat daar met meerdere vrouwen in een cel en had zich al die tijd grote zorgen gemaakt over haar man en zonen. Haar gezondheid had er flink onder te leiden gehad. Toen ze na twee maanden eindelijk werd vrijgelaten, werd ze in Amsterdam opgevangen door een verzetskamerraad van Kees, de Amsterdamse pensionhoudster Lonie van Haren. Op verzoek van Kees was deze Lonie in de buurt van de gevangenis toen daar gevangenen werden vrijgelaten. Toen ze Marie aansprak en vroeg of ze misschien een mevrouw Stuijffbergen kende, kreeg Lonie tot haar verrassing te horen, dat zij mevrouw Stuijffbergen was. Lonie nam Marie mee naar haar eigen huis en liet haar huisarts komen. Die vond na medisch onderzoek dat Marie niet op eigen houtje naar Hoorn kon reizen. De arts charterde een ziekenauto en zo keerde moeder Stuijffbergen per ambulance terug naar Hoorn. 's Avonds was het huis één bloemenzee.

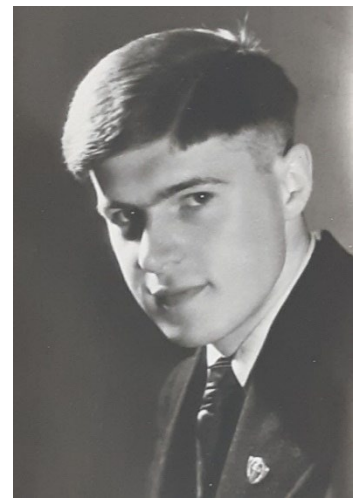
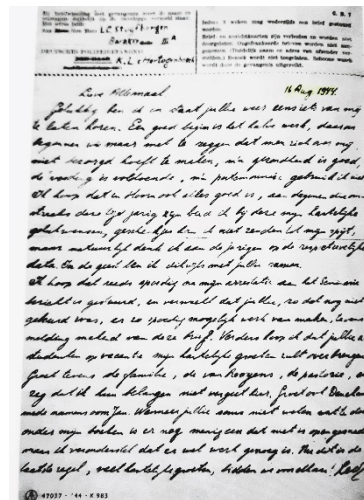
Een brief van Leo uit Vught

Vanuit barak III a was Leo er op 16 augustus 1944 in geslaagd om een brief naar huis te sturen. Hij begon zijn brief met de geruststelling dat ze zich thuis geen zorgen over hem hoefden te maken. "M'n gezondheid is goed, de voeding is voldoende, m'n portemonnee gebruik ik niet."

Onwetend van de gevangenschap van zijn ouders sprak hij de hoop uit dat er snel na zijn arrestatie contact was opgenomen met het seminarie. En zo niet, dan vroeg hij om dat alsnog met spoed te doen. Kennelijk verwachtte hij dat ze daar iets konden betekenen voor zijn vrijlating.

Hij vervolgde zijn brief met gelukwensen voor de jarigen in het gezin en groeten aan velen. Verder liet hij weten dat wie zich zou vervelen zijn boeken mocht lezen, ook de nog nieuwe, niet opengesneden boeken.

"Bidden we voor elkaar!", besloot hij zijn tot de laatste regel volgeschreven brief. Het zou zijn laatste teken van leven zijn, zou later blijken.

Links de laatste brief van Leo, geschreven op 16 augustus vanuit de gevangenis in Vught.

Leo naar Bergen-Belsen

Leo werd van Kamp Vught naar gevangenis- en concentratiekamp Bergen-Belsen gedeporteerd. Als priesterstudent kwam hij terecht in de barak voor geestelijken. Het betekende dat hij was vrijgesteld van dwangarbeid. Hij ontmoette daar drie geestelijken van een pastorie in het Gelderse 's Heerenberg: pastoor Galema en zijn kapelaans Hegge en Van Rooijen. Kapelaan Hegge was erin geslaagd een heel klein zakboekje bij zich te houden. Daarin noteerde hij belangrijke gebeurtenissen.

De hygiënische omstandigheden in Bergen-Belsen waren erbarmelijk. Leo werd ziek, kreeg vlektyfus en overleed op 9 maart 1945, noteerde kapelaan Hegge. Hijzelf overleefde het kamp en kwam na de bevrijding terecht in het Rode Kruisziekenhuis in Delft.

Vanuit Delft liet kapelaan Hegge bisschop Huibers van Haarlem informeren. Die gaf de informatie door aan Cyriacusparochie in Hoorn. Kapelaan Nijs, kind aan huis bij de familie Stuijffbergen kreeg begin juli 1945 de taak het droeve bericht aan de familie Stuijffbergen over te brengen.

Na bijna een jaar van martelende onzekerheid over het Lot van Leo was er nu duidelijkheid. Op 12 juli 1945 - exact een jaar na zijn arrestatie - was er in de Cyriacuskerk in Hoorn een herdenkingsbijeenkomst voor hem.

Gevangenis- en concentratiekamp Bergen-Belsen zoals de geallieerden het op 17 april 1945 aantreffen. Foto: NIOD Amsterdam.

Ondergedoken in Amsterdam

Valeriusplein 10-34. Halverwege was op nummer 20 het adres waar Kees Stuijffbergen en Kees Geurtsen waren ondergedoken. Foto: NIOD, Amsterdam

Na de arrestatie van zijn ouders en broer was Kees in de zomer van 1944 lid geworden van de nieuw te vormen Knokploeg Amsterdam onder leiding van zijn oud-schoolgenoot van het lyceum in Alkmaar, Fritz Conijn. “'t Was me niet gevraagd”, schreef hij daar later over. Voor hem en Kees Geurtsen, ook uit Hoorn, werd een onderduikadres gevonden in een pension op Valeriusplein nummer 20. Van daaruit raakten de twee betrokken bij verschillende acties in Noord-Holland. Kees Geurtsen en hij kregen ook schietles, maar dat was aan Kees Stuijffbergen niet besteed. Op een mislukt schot na, waarbij de ruit van een theekastje sneuvelde, heeft Kees tijdens de oorlog geen schot gelost.

Op 18 augustus 1944 pleegde de zevenkoppige knokploeg van Amsterdam, met Kees Geurtsen en Kees Stuijffbergen, een succesvolle overval op een distributiekantoor in Oudorp. Ze maakten er onder andere bijna tienduizend bonkaarten en ruim drieëntwintigduizend nooddrantsoenen levensmiddelen buit. Als dank kregen de twee een fiets én een nieuw kostuum.

Op de terugweg naar Amsterdam op hun nieuwe fietsen, werden ze de volgende dag op de Kennemerstraatweg bij Limmen achternagezeten door een groep landwachters. Er werd geschoten en Kees Geurtsen dook een sloot in. Kees Stuijbergen kon helaas niet zwemmen en werd opgepakt.

Op de vlucht

Voor Kees begon toen een van zijn meest hachelijke avonturen. Hij werd naar het gemeentehuis van Castricum gebracht. "Ik in het midden van de weg, de Landwachters in een boog eromheen, met mij als buit."

Op het gemeentehuis van Castricum werd hij direct naar een cel gebracht. "Tjonge, wat heb ik toen gebeden, en gedacht aan vader, moeder en Leo die om mij gevangen zaten."

Na verhoor door de NSB-burgemeester van Castricum werd Kees opnieuw naar zijn cel gebracht. Onderweg naar zijn cel had Kees een openstaand raam gezien. Onder het motto "nu of nooit", sloeg hij de bewaker neer en vluchtte Castricum in. Via een tuin klopte hij aan bij een willekeurig huis. Daar ving een zekere mevrouw Tromp-De Graaf hem op en hielp hem om in contact te komen met het verzet. Kees kreeg een ander onderduikadres in Castricum en kon na een week alsnog terugkeren naar Amsterdam. Daar werd hij herenigd met Kees Geurtsen die erin was geslaagd uit handen van de Duitsers te blijven.

Dolle dinsdag

Toen ze alle twee net terug waren uit Castricum kwam het bericht dat de leider van de knokploeg, Fritz Conijn, was gearresteerd bij een poging met de Duitsers te onderhandelen over de vrijlating van een andere verzetsman, Henri Scharrer. Zowel Fritz als Henri werden op 6 september in Vught gefusilleerd. Het nieuws kwam hard aan.

Niet lang daarna, op 5 september 1944 brak bij de Duitse bezetters en NSB'ers paniek uit over de komst van de Canadezen in Nederland. Op de dag die bekend kwam te staan als Dolle Dinsdag rook heel Nederland de bevrijding.

De in Amsterdam ondergedoken knokploegleden uit Hoorn - Georges Trigallez en zijn verloofde Henny Schat, Ab Vortman, Joop Oosterwijk, Kees Geurtsen en Kees Stuijbergen - besloten terug te keren naar West-Friesland om "thuis" de bevrijding af te wachten.

Terug naar West-Friesland

Wapendropping ergens in Noord-Holland. Locatie en fotograaf onbekend. Behalve wapens kwam er ook eten mee, alsmede andere benodigdheden voor het verzet.

Eerst vanuit Berkhout en later vanuit een onderduikadres in de Wogmeer waren ze bij diverse acties betrokken.

De Hoornse knokploeg stond onder leiding van Henk Kleipoel en telde acht man en een vrouw. Bij de ploeg was inmiddels Cees Dijkstra uit Hoorn aangesloten, alsmede Karel Weinreich, een Duitse deserteur, die eerder deel had uitgemaakt van de Knokploeg Alkmaar.

Met de komst van Sam in het najaar van 1944 bestond de ploeg uit negen man. Nadat Sam op 8 september had meegeholpen bij de eerste wapendropping op droppingveld "Mandrill" achter de boerderij van Jan Schipper, wilde hij

meer. Hij vroeg zijn broer Kees of hij zich niet bij de Knokploeg kon aansluiten. Die was akkoord. De hele Hoornse knokploeg was daarna nog betrokken bij een wapendropping in Spierdijk.

Links de boerderij annex bakkerij van Ant en Jan Appelman(foto: screenshot reportage Peter Sasburg).Rechts de leden van de knokploeg op het erf. Van links naar rechts:Henk Kleipoel, Henny Schat, Kees Stuijffbergen en Karel Weinreich.

De leden van de knokploeg zaten op een paar honderd meter van elkaar ondergedoken op vijf verschillende adressen in de polder bij Wogmeer. Kees Stuijffbergen, Georges Trigallez en Henny Schat bij de bakkerij van Jan en Ant Appelman, Henk Kleipoel en Joop Oosterwijk op de boerderij van Klaas Smal, Kees Dijkstra en Ab Vortman op de boerderij van Jaap Duijn en Kees Geurtsen en Sam Stuijffbergen op de boerderij van Eel Koster.

Het huisje annex bakkerij van Jan en Ant Appelman werd het informele hoofdkwartier. Ant werd het warme middelpunt, waar de leden van de ploeg troost vonden na zware en emotioneel diep ingrijpende acties.

Eind november pleegde de groep een overval op het gemeentehuis van Obdam, waar ze het hele bevolkingsregister weghaalde.

Op 18 februari 1945 bevrijdden Duitse Karelteje, Georges Trigallez en Cees Dijkstra bij een overval op het politiebureau, de verzetsman Arie Blokker. Deze jonge ambtenaar op het Arbeidsbureau en medewerker van de inlichtingendienst van het verzet was net gearresteerd. Bij de overval maakte de ploeg drie politiepistolen buit. Na afloop kreeg Kees Stuijffbergen een van de gestolen wapens. Daarmee had hij zijn eigen pistool, een browning 9 mm.

In 1982 kwam Kees, die inmiddels in Enschede woonde, het buitgemaakte politiepistool officieel terugbrengen op het politiebureau in Hoorn. Dat was in het kader van een landelijke actie voor het inleveren van gevaarlijke wapens. Hij haalde er de krant mee en liet bij die gelegenheid weten dat hij zijn pistool nooit had hoeven gebruiken.

Economische sabotage

In het kader van economische sabotage had de knokploeg vanwege de voedselschaarste onder andere tot taak zwarte handel aan te pakken. Het grootste deel van de opbrengst van de wapendroppings en invallen bij zwarthandelaren ging naar Amsterdam. Zoals die op een jamfabriek van een NSB'er in Blokker, waarbij zeker 2.500 potten jam en elf balen suiker werden buitgemaakt.

In een malerij in Berkhout legde de ploeg hartje winter beslag op 7,5 ton graan en peulvruchten. Het versjouwten van de buit over de gladde en besneeuwde weg was een enorme klus.

Kees Stuijffbergen was fouragier en had binnen de ploeg de taak om bij te houden wat er aan voedsel binnenkwam en hoe dat verdeeld moest worden over de verschillende families. Deze waren vaak zelf ook ondergedoken en zaten door de onderduik van hun vaders en echtgenoten zonder inkomsten.

Eén keer waagden Kees en Sam het erop naar huis te gaan. Dat was op 20 december 1944, de verjaardag van hun moeder. Erg op zijn gemak was niemand. Kees en Sam konden niet vertellen waar ze zaten en

wat ze deden. Bij iedereen heerste de angst voor ontdekking. Toch waren ze blij dat ze waren gegaan, zei Kees achteraf.

Liquidaties

Een van de zaken waar de leden van de knokploeg het meeste moeite mee hadden, waren de liquidaties van “foute” Nederlanders die het verzet in groot gevaar brachten. Zo moest Kees in het voorjaar van 1944 het zware besluit nemen om een jonge Joodse vrouw met contacten met de Duitsers te laten liquideren. Een “bijzonder tragische gebeurtenis en een moeilijke beslissing”, schreef hij daar later over. Ook de liquidatie van een foute nachtwaker op het Arbeidsbureau leverde veel spanning op. Het waren volgens Kees zeer aangrijpende gebeurtenissen, waarbij de overledene ook nog eens (voorlopig) begraven moesten worden achter op het land.

En soms was er twijfel. Toen Kees de dag na een executie eens zijn aarzelingen uitte over de noodzaak ervan, kreeg hij de wind van voren. “Als je dát nog één keer zegt, trap ik je met stoel en al de grond in.” Deze iedereen zwaar vallende besluiten, waarvoor het commando van bovenaf kwam en waarover binnen de ploeg unaniem moest worden beslist, raakten de leden diep.

Dat gold ook voor de liquidatie in Hoorn van SS-rottenführer George Herlee op 31 december 1944. De Duitsers namen wraak en lieten vijf verzetsmensen die in Amsterdam gevangen zaten naar Hoorn komen. Bij de Grote Kerk werden ze tot ontzetting van degenen die daar getuige van waren door de Duitsers geëxecuteerd.

De bevrijding

Onder grote belangstelling van het publiek kreeg Kees direct na de bevrijding de eer om NSB'burgemeester Zondervan te arresteren en deze met de overige leden van de knokploeg naar de gevangenis op Oostereiland te brengen. Toen de eerste Canadezen na de capitulatie officieel op het stadhuis werden ontvangen, waren de leden van de knokploeg uitgenodigd om een erewacht te vormen.

Op 30 juni 1945 was er op de Roode Steen een grote manifestatie waar de voormalige onderduikers de verzetsmensen publiekelijk bedankten voor hun hulp. Op 3 mei 1946 werden bij de Grote Kerk de oorlogsslachtoffers officieel herdacht. Het voormalig verzet was niet uitgenodigd. Dat sloeg diepe wonden.

De knokploeg na de bevrijding in vol ornaat (links) en in de Nieuwstraat (rechts). Op de linkerfoto op de bovenste rij van links naar rechts Kees Geurtsen, Georges Trigallez en Sam Stuijffbergen. Middelste rij: Cees Dijkstra, Ab Vortman (met baret), Henk Kleipoel, Kees Stuijffbergen en Karel Weinreich. Zittend met bloemen Joop Oosterwijk. Op de rechterfoto rechts Sam Stuijffbergen, helemaal links Kees Stuijffbergen (foto's J.D. Osinga).

NA DE OORLOG

Kees

Na de oorlog kon Kees aanvankelijk moeilijk zijn draai vinden. Volgens zijn tweede vrouw Corry was hij in die periode volledig uit balans. Het ging pas beter met hem toen hij groepsleider werd in het Don Boscohuis in Scheveningen. Dat stimuleerde hem om een opleiding tot sociaal werker te volgen. Het gezin Stuijbergen verhuisde naar Scheveningen. Later werd Kees directeur van de Levenschool in Oldenzaal. Met zijn vrouw Joke van Rooijen kreeg hij vijf dochters. Begin jaren zeventig liep hun huwelijk stuk. Bij de scheiding werden de meisjes (toen tussen de 9 en 13 jaar oud), zoals in die tijd gebruikelijk, aan de vader toegewezen.

Eind 1971 ontmoette Kees Corry Scheerder, met wie hij niet lang daarna trouwde. Met zijn nieuwe vrouw en dochters verhuisde hij naar Enschede, waar Corry een baan als lerares kreeg. In zijn vrije tijd bleef Kees ook na zijn vervroegde pensionering in 1982 maatschappelijk zeer actief: voor de ambtenarenvakbond Abvakabo, bij de Stichting Dienstverlening Welzijn, bij Speeltuinwerk Enschede en het Knooppunt Centrum voor Gehandicapten.

De verzetsactiviteiten zorgden bij sommige knokploegleden voor een levenslange band. Kees werd de beste vriend van Georges en Henny Trigallez. En het was dan ook "ome Kees" die na het plotselinge overlijden van Georges Trigallez, op 2 maart 1990, de uitvaarttoespraak hield.

Na een mislukte operatie vanwege nierkanker raakte Kees in 1998 half verlamd en was hij aangewezen op een rolstoel. Hij overleed vier jaar later, op 31 december 2002. De tekst op zijn graf op de begraafplaats in Usselo is sober: "Hier rust Kees Stuijbergen".

Georges, Henny en Kees

Sam

Sam meldde zich na de oorlog als vrijwilliger bij de landmacht. Een groot deel van zijn militaire opleiding kreeg hij in Schotland. In 1947 vertrok hij met het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger (KNIL) om te strijden in de Indonesische Onafhankelijkheidsoorlog. Net als zijn broer Jaap, die direct na de bevrijding in dienst was gegaan bij de marine. Sam en Jaap ontmoetten elkaar voor het laatst in Suez, waar hun schepen toevallig tegelijkertijd lagen, op weg naar Indonesië.

Jaap, hofmeester bij de Koninklijke Marine, overleed twee dagen voor zijn negentiende verjaardag op 3 juli 1948 in Indonesië met achterlating van een verloofde in Hoorn. Hij is in Soerabaja begraven. Sam was net te laat voor de begrafenisceremonie, maar heeft wel bloemen op het graf van zijn broer kunnen leggen.

Na zijn terugkeer in Nederland in 1948 ging Sam als vertegenwoordiger werken bij een timmerbedrijf in de Baanstraat. In de avonduren volgde hij een studie. Nadat hij die met succes had afgerond ging hij werken op het Arbeidsbureau. In 1954 trouwde Sam met Riet Princen. Haar had hij bij zijn ouders thuis leren kennen toen zij in het Sint Jansgasthuis een opleiding tot verpleegster volgde. Sam en zij kregen drie kinderen: Marie (1955), Jaap (1957) en Hans (1961).

In tegenstelling tot Kees heeft Sam nooit over zijn verzetsverleden willen spreken. Sam, introvert, zachtvaardig en bescheiden, hield zich aan de afspraak om nooit met anderen over die periode in zijn leven met anderen te spreken. Van het boek dat zijn broer Kees schreef wilde hij niks weten. “We hebben beloofd het stil te houden”, herinnert zoon Hans zich de reactie van zijn vader.

Wel was er jarenlang een warme band met Ant en Jan Appelman uit de Wogmeer. Zij kwamen na de bevrijding op het Sint Pietershof in Hoorn wonen. Jaap en Hans herinneren zich dat zij daar zeker eens per week op bezoek gingen.

Bij de spullen die Sam heeft bewaard, behoorde dit lepelkje met op de achterkant de schenker: van de onderduikers. De letters K.P. duiden erop dat de andere leden van de knokploeg deze dankbetuiging eveneens kregen. Ook zijn legitimatiebewijs voor de L.O. en de Knokploeg bewaarde Sam, samen met zijn valse persoonsbewijs en de officiële correctie daarop.

Naar de Duitsers als volk toe was hun vader vergevingsgezind. “We gingen op vakantie naar Duitsland en Oostenrijk. Als we hem dan wel eens vroegen hoe hij dat kon verenigen met zijn verzetsverleden zei hij: “Deze mensen hebben de oorlog niet veroorzaakt.” Toch heeft het verzetsverleden van hun vader een stempel gedrukt op het gezinsleven. Oorlogsfilm op tv bijvoorbeeld waren taboe. “Dat kon niet. Zelfs naar cowboyfilms mochten we bij mijn weten nooit kijken”, zegt Hans. Jaap knikt instemmend.

Op 4 en 5 mei was de spanning in het gezin van Sam en Riet Stuijffbergen om te snijden. Sam heeft zijn kinderen een paar keer meegenomen naar een herdenking in Wognum. Op de vraag waarom ze nooit meeliepen met de Stille Tocht in Hoorn, luidde het antwoord dat daar “de verkeerde mensen voorop liepen”. Volgens zijn zoons had hij grote moeite met de mensen die op het allerlaatst ook actief in het verzet waren geworden en zich op het verspreiden van een paar illegale blaadjes lieten voorstaan.” De spanning op 4 mei, door wat onuitgesproken bleef, was groot. “Ik durfde tijdens de herdenking en vooral tijdens de twee minuten stilte amper adem te halen”, verwoordt Hans de sfeer op die dagen.

Sam Stuijffbergen, geboren 11 augustus 1924 overleed op 22 april 2000.

Jaap, Marie en Simon

Marie Stuijbergen werd nooit meer de oude na het bericht in 1945 over de dood van haar oudste zoon Leo in Bergen-Belsen. Over het overlijden van haar jongste zoon Jaap, die in 1948 in Indonesië was gesneuveld, kwam ze niet heen. Marie overleed in 1954, Simon in 1963.

Comité 40-45 Hoorn heeft de familie Stuijbergen - in het bijzonder de zoons Kees, Sam en Leo - in 2023 voorgedragen voor een straatnaam. Burgemeester en wethouders van Hoorn hebben op 3 september 2024 besloten dat er in de nieuwe wijk op het Pelmolenpad in Hoorn een Stuijbergenstraat komt.

Hoewel hun vader het niet nodig zou hebben gevonden, vinden de kinderen van Sam het een terechte waardering voor alles wat het hele gezin Stuijbergen door de verzetsactiviteiten van Kees en Sam heeft doorstaan.

“Eigenlijk vinden we dat oom Jaap ook in deze eer moet worden betrokken. Hij is per slot van rekening ook door de oorlog voor het vaderland gesneuveld. Maar we begrijpen dat dit buiten de context van de Tweede Wereldoorlog en de naamgeving in deze wijk valt.”

Christa van Hees, september 2024

Bronnen:

- *We wisten niet wat ons overkwam – Herinneringen aan '40-'45, in 1995 opgeschreven door Kees Stuijbergen.*
- *Terugblik op mijn leven - Het verhaal van Kees en Corry, na de dood van Kees in 2002 opgeschreven door Corry Stuijbergen-Scheerder.*
- *West-Friesland in de jaren 40-45, schetsen van het verzet in Oostelijk West-Friesland (1982), met o.a. bijdragen van Ab Vortman en Christa van Hees*
- *Gesprekken met Jaap en Hans Stuijbergen en Luc Trigallez (2024).*

Jaap Stuijbergen meldde zich na de oorlog bij de marine en sneuvelde in 1948 in Indonesië.